

«فرهنگستان» بررسی کرد

پرسش بزرگ مهر: مجازی یا حضوری؟

ابوالقاسم رحمانی

دبیر گروه جامعه

تا کی مجبور به تحمل این وضعیت خواهیم بود را نمی‌دانم، تا کی مجبور به شنیدن اظهارات ضدونقیض و واکنش‌های بی‌منطق و غیرکارشناسانه خواهیم بود را نمی‌دانم، اما این را می‌دانم که به این زودی‌ها از این وضعیت رها نخواهیم شد. یادم هست در روزهای ابتدای شیوع کرونا یکی از اصلی‌ترین انتقاداتی که از مجموعه ستاد ملی مقابله با کرونا و دولت داشتیم، ماجرای عدم‌اطلاع‌رسانی‌های صحیح و اظهارات ضدونقیض مسئولان و... بود. این ماجرا ادامه پیدا کرد و همچنان هم ادامه دارد. ولی خب اگر قبل‌تر صرف‌افا اظهارات محدود به آن سطح از تصمیم‌گیری بود حالا در تمام زیرمجموعه‌ها و وزارتخانه‌ها و نهادهای تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز نیز این ناهماهنگی و سردرگمی مشاهده می‌شود. مثال دست به نقد و تازه هم کم نداریم. کافی است چند روزی به عقب برگردیم و به ماجرای کنکور و برگزاری و عدم برگزاری آزمون‌های سراسری نگاهی بیندازیم یا چند ساعتی به عقب برگردیم و اخبار متعدد حول ماجرای بازگشایی مدارس کشور در آغاز سال تحصیلی را مرور کنیم. اینها همه به‌خوبی نشان می‌دهد کشور ما در مساله حکمرانی خصوصا در ایام کرونا با چالش‌های جدی مواجه است که کوچک‌ترین کنش‌ها و افعال آن‌سوی بار روانی سنگین روی مردم جامعه، هر نوع برنامه‌ریزی و برداشت صحیح از سیاست‌های اعمال و اجراشده را غیرممکن می‌کند. برای بهتر روشن‌شدن مساله بد نیست همین مورد آخر، یعنی ماجرای بازگشایی مدارس را با هم مرور کنیم.

پاییز و زمستان سخت، سخت‌تر می‌شود؟

برای بررسی آنچه در ارتباط با آغاز سال تحصیلی جدید رخ داده است می‌توان به چند محور و مساله اشاره کرد. اولین مساله ماجرای روزهای سختی است که به دلیل شیوع کرونا و همزمانی آن با شیوع آنفلوآنزا در کشور در پیش‌رو داریم. البته این یک توهم و اطلاع شخصی نیست، ماجرای است که بارها از سوی مقامات وزارت بهداشت و ستاد ملی مقابله با کرونا عنوان شده و هشدارهای زیادی در رابطه با آن داده شده است. برای نمونه بد نیست ارجاعی به سخنان وزیر بهداشت داشته باشیم.

سعید نمکی وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، همین چند وقت پیش طی سخنانی تاکید کرد: «باید درمورد کرونا در حالت آماده‌باش باشیم. زیرا اگر ویروس تغییر رفتار دهد، تمام معادلات ما به‌هم می‌ریزد. برآورد می‌شود در پاییز امسال، آنفلوآنزا و کرونا باهم بروز کنند و پیش‌بینی می‌شود یکی از پاییزهای سخت را در پیش داشته باشیم. اگر چنین باشد، باید آمادگی کامل داشته باشیم». خب با این تفاسیر و با توجه به آمار روزانه ابتلا و مرگ‌ومیر ناشی از کرونا در کشور بعید می‌رسد چیزی تغییر کرده باشد و ما از وضعیت بحرانی خارج شده باشیم. پس چه استدلال و منطقی برای بازگشایی حضوری مدارس در این وضعیت وجود دارد؟ همه ما به خوبی می‌دانیم پروسه تحصیل و آموزش در مدارس در فضای باز صورت نمی‌گیرد و دانش‌آموزان در محیط‌های کوچک کلاس‌ها و در فاصله‌اندک از یک‌دیگر می‌نشینند و نه تنها هوا به خوبی رد و بدل نمی‌شود که حتی فاصله فیزیکی بین دانش‌آموزان نیز حتما رعایت نخواهد شد. مضاف بر این در تمام این ایام تعطیلی هیچ‌گونه آموزش و امکانات خاصی برای این شرایط ویژه در نظر گرفته نشده است و دانش‌آموزان نمی‌دانند در یک چنین شرایطی چگونه زینتی باید داشته باشند. خب باز هم این سوال را باید تکرار کنیم که با چه منطقی و استدلالی در چنین شرایطی دانش‌آموزان باید به‌صورت حضوری سال تحصیلی جدید را آغاز کنند؟

بیان این نکته هم حتما بد نیست که آلمان به‌عنوان یکی از اولین کشورها در حوزه بازگشایی‌ها، خصوصا بازگشایی مراکز آموزشی بعد از این کار با مشکلات جدی مواجه شد. اوایل شهریورماه بود که روزنامه گاردین طی گزارشی نوشت: «تنها حدود دو هفته پس از بازگشایی ۸۲۵ مدرسه در برلین، پایتخت آلمان موارد ابتلا به بیماری کووید-۱۹ حداقل در ۴۱ مدرسه این شهر گزارش شد. طبق گزارش‌های منتشرشده، موارد جدید ابتلا به بیماری کووید-۱۹ در تمامی گروه‌های سنی و در تمامی مقاطع تحصیلی مشاهده شده است.» در شرایطی که مراسم مذهبی با وسواس خاص و رعایت پروتکل‌های بهداشتی انجام شده‌اند و نگرانی‌ها در رابطه با بازگشایی مدارس پیش از این بارها اطلاع‌رسانی شده بود، این مدل آغاز سال تحصیلی محل سوال است.

سندروم اطلاع‌رسانی ضعیف

مساله دومی که باید در رابطه با آن حرف بزئیم و چندباره از آن گلایه کنیم، ماجرای نوع اطلاع‌رسانی‌ها و تصمیم‌گیری‌هاست. چند وقت پیش و در لایه‌های اخبار مختلف پیرامون چگونگی بازگشایی مدارس محسن حاجی‌میرزایی، وزیر آموزش و پرورش در یک برنامه تلویزیونی خاطرنشان کرد: «شروع سال تحصیلی از ۱۵ شهریور است ولی کیفیت شروع سال تحصیلی به‌صورت حضوری، غیرحضوری یا ترکیبی قابل‌تغییر است و این بستگی به وضع مناطق خواهد داشت. در حدود ۴۰ درصد مدارس، تعداد دانش‌آموزان به‌گونه‌ای است که با رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی بتوانیم کلاس‌ها را دایر کنیم اما در مدرسه‌ای که تراکم دانش‌آموزان بالاست؛ دانش‌آموزان را به دو دسته تقسیم می‌کنیم و براساس آن، گروهی از دانش‌آموزان در روزهایی که به صورت حضوری حاضر می‌شوند بخشی از درس را فرا می‌گیرند و در روزهای دیگر که در کلاس حاضر نیستند، بخش دیگری از همان درس را به صورت غیرحضوری دریافت می‌کنند. ستاد ملی کرونا اجازه فعالیت این نوع مدارس را که روزهای پنجشنبه تعطیل بوده، داده است تا از ۶ روز کاری برای آموزش استفاده کنیم و اگر شرایطی با وضع سفید باشد کلاس‌ها به صورت حضوری برگزار خواهد شد.»

رضوان حکیم‌زاده، معاون ابتدایی وزارت آموزش و پرورش و رئیس ستاد ثبت‌نام نیز در گفت‌وگو با «فرهنگستان» گفته بود: «برای امسال با در نظر گرفتن شرایط، تقسیم‌بندی انجام دادیم که کشور را به مناطق قرمز، زرد و سفید تقسیم کردیم. مناطق سفید ما عمدتا روستایی و عشایری هستند و معمولا مدارس کم‌جمعیت داریم و با حفظ پروتکل‌های بهداشتی آموزش حضوری امکان‌پذیر است و اگر جریان آموزش حضوری را تعطیل کنیم ممکن است دانش‌آموز از هیچ بستر دیگری نتواند دسترسی به آموزش پیدا کند. در شهرهای بزرگ با توجه به دسترسی‌هایی که فناوری ایجاد کرده، تنوع‌بخشی به منابع، انعطاف یادگیری در زمان و مکان صورت گرفته و حتما در کنار آموزش حضوری از این فضای فناوری هم استفاده خواهیم کرد. در شرایط زرد به شکل ترکیبی خواهد بود و قسمتی از آموزش به صورت حضوری و قسمتی در بستر فضای مجازی و تلویزیون آموزش ارائه می‌شود. در شرایط قرمز عمدتا آموزش‌ها غیرحضوری خواهد بود و آموزش‌های تلویزیونی ادامه دارد. آن چیزی که برای ما به‌عنوان اصل است، حفظ سلامت دانش‌آموزان به‌عنوان اولویت اول و مهم‌ترین اولویت است و در این زمینه هم ما تابع دستورات ستاد ملی کرونا هستیم. همه شیوه‌هایی که به کار می‌گیریم با رعایت این اصل بنیادین است که به‌هیچ‌وجه نباید سلامت بچه‌ها به خطر بیفتد، بنابراین این اطمینان را به خانواده‌ها می‌دهیم

که دغدغه‌های آنها لحاظ می‌شود.»

با این تفاسیر و باوجود اینکه قرار بود نگرانی‌های خانواده‌ها برای بازگشایی مدارس مدنظر قرار گیرد، به یک‌باره تصمیمات سمت‌وسوی دیگری گرفت. حاجی‌میرزایی همین هفته گذشته و در نشست خبری خود، اعلام کرده بود مدارس در مناطق قرمز و تهران به صورت غیرحضوری بازگشایی خواهند شد، اما جز آغاز سال تحصیلی مجازی توسط رئیس‌جمهور، الباقی دانش‌آموزان و مسئولان باید در مدارس حاضر باشند! محسن حاجی‌میرزایی وزیر آموزش و پرورش روز پنجشنبه و در جریان رونمایی از نسخه جدید شبکه شاد درباره بازگشایی مدارس از روز شنبه گفت: «روز شنبه ۱۵ شهریور همه مدارس با حضور دانش‌آموزان بازگشایی خواهد شد اما در مدرسه‌ای که تعداد دانش‌آموزان بیشتر از پروتکل است، ناگزیر هستیم دانش‌آموزان را گروه‌بندی کنیم و برخی در روزهای زوج و برخی روزهای فرد بیایند.» عایدی این ادعاهای چندانگانه تا اینجا و روز اول بازگشایی مدارس چیزی جز سرگردانی خانواده‌ها و دانش‌آموزان نبوده است. بسیاری از خانواده‌های حتی قید تحصیل امسال فرزندان‌شان را زده‌اند و ذیل این ناهماهنگی حسابی شاک و سردرگم هستند.

آموزش حضوری به نفع مدارس پولی!

و اما سومین مساله‌ای که می‌توان در رابطه با آن سخن گفت و من هم البته خیلی دوست ندارم ماجرای بازگشایی مدارس را با آن پیوند بزئیم، مدارس پولی و نقش آنها در این تغییر موضع ناگهانی وزیر آموزش و پرورش است. مدارس پولی و نقش آفرینی آنها در روند آموزش در دوران کرونایی مساله پرچالشی بود که از ابتدا مسائل مختلفی را ایجاد کرده بود. یکی از مسائل نوع و نحوه ارائه آموزش بود که با استفاده از ابزارهای پیشرفته و ارائه مدل خاصی از آموزش (البته در برخی مدارس شاخص و به قول معروف برند) سعی کردند تا از سایر مدرسه‌ها عقب نیفتند و دانش‌آموزان و والدین آنها را راضی نگه دارند. بالاخره منطق بازاری و اقتصادی این نوع مدارس ایجاب می‌کرد مخاطبان خود را خصوصا برای سال تحصیلی آینده حفظ کنند. حالا بعد از اعلام اخبار بازگشایی حضوری مدارس یکی از اصلی‌ترین شبهاتی که پیرامون این تصمیم و اتفاق مطرح می‌شود، حفظ انتفاع و کسب درآمد این مدارس است. به‌رحال براساس اطلاعات و اخبار موجود بعد از شیوع کرونا مخاطبان و دانش‌آموزان مدارس غیردولتی و پولی کاهش چشمگیر داشته است، چراکه قرار بر ادامه روند آموزش مدارس به‌صورت غیرحضوری بوده است و برای خیلی از خانواده‌ها این مهم نیست که دانش‌آموزان حتما در مدارس غیردولتی باشند و به همین خاطر هم هست که زمزمه‌هایی در رابطه با کاهش تعداد مخاطبان این مدارس و تعداد ثبت‌نام‌های آنها به گوش می‌رسد. به هر شکل حفظ انتفاع و درآمد این مدارس هم مساله مهمی است که مساله حضوری شدن بازگشایی مدارس شبهاتی را پیرامون با آن مطرح کرده است. در این بخش بد نیست به یک مساله دیگر هم اشاره کنیم. ماجرای ضعف‌های شبکه

دانش‌آموزی شاد به‌عنوان بستر اصلی و رسمی آموزش آنلاین و عدم‌توانایی نظام آموزشی در پیشبرد پروسه آموزش دانش‌آموزان از راه دور هم به‌عنوان یکی دیگر از اصلی‌ترین موارد از علل بازگشایی حضوری مدارس بیان می‌شود. به هر حال در چند ماه اخیر بارها خواندیم و مشاهده کردیم شاد نتوانست آنطور که باید، خصوصا در مناطق کم‌برخورتر و ضعیف‌رند آموزش را پوشش بدهد و دانش‌آموزان را یاری دهد. به هر شکل مهم‌ترین چیزی که باید در این جریان مدنظر قرار داد، سلامت دانش‌آموزان و در عین حال آموزش با کیفیت است، مساله‌ای که گویا وزارت آموزش‌وپرورش در مدیریت آن عاجز مانده است.

هم شرایط بهداشتی و هم شرایط آموزشی رعایت نشده‌اند

در ارتباط با مسائلی که گفتیم، با عادل برکم کارشناس آموزشی گفت‌وگویی انجام دادیم تا بیشتر به زوایای این تصمیم وزارت آموزش و پرورش پی ببریم. برکم در گفت‌وگو با «فرهنگستان» خاطرنشان کرد: «مساله مهم این است که بخشی از بحث تخصص وزارت بهداشت است که باید در اولویت قرار گیرد ولی ضرورتی هم وجود دارد که کارشناسان بهداشتی هم باید بدان توجه کنند و آن هم آموزش مجازی است که به دلایل مختلف اعم از کمبود امکانات، کمبود دانش‌فنی بین مسئولان و معلمان، زیرساخت جانبی کماکان مناسب نیست. زیرساخت شاد هنوز مناسب نیست و امکانات لازم برای تدریس را ندارد. این مسائل غیر از شکافی است که از نظر دیجیتالی وجود دارد. این مسائل آموزش مجازی را ناکارآمد می‌کند. اگر همه شرایط را ندید بگیریم در برخی دروس آموزش مجازی موثر نیست و باید آموزش حضوری باشد. مثلا دوره ابتدایی مثل خواندن و نوشتن و ریاضی درس‌هایی هستند که هر طور حساب کنید به صورت غیرحضوری و مجازی امکان تدریس ندارد. در مقاطع بالاتر برخی دروس را نمی‌توان تماما به‌صورت مجازی دنبال کنیم. به نظر من آموزش‌وپرورش می‌توانست بهتر کار کند.

این روش فعلی آموزش‌وپرورش نه

شرایط کارشناسان وزارت

بهداشت‌ودرمان را تامین

می‌کند و نه شرایط

کارشناسان آموزشی

را لحاظ می‌کند.

آموزش و پرورش

می‌توانست با

روش بهتری این

راه را دنبال کند. همه دروس اهمیت دارد ولی چون الان در محدودیت قرار داریم باید یک‌سری از دروس را در اولویت قرار دهیم که از طریق آموزش حضوری دنبال شوند یا برخی دروس حذف شوند و محتوا حذف شود یا کمتر شود و نخواهیم مثل گذشته کار کنیم.»

من هم به بازگشایی حضوری به نفع مدارس غیردولتی مشکوکم

برکم در واکنش به این مساله که این ماجرای حضوری کردن مدرسه چقدر می‌تواند به‌دلیل جبران مالی مدارس پولی و حفظ حیات آنها باشد، گفت: «می‌شد این مساله طوری حضوری شود یعنی ساعت درسی کاهش یابد و مدرسه بتواند با ظرفیت بیشتری دانش‌آموز را پوشش دهد، چراکه ساعت مدارس کم می‌شود و می‌توانست چهار، پنج گروه در کلاس‌هایی با ظرفیت کمتر باشد. می‌شد همین شرایط را انجام داد، من نمی‌گویم آموزش‌وپرورش حضوری کردن را برای حمایت مدارس غیردولتی انجام داده است اما شیوه حضوری کردن این شک را قوی‌تر می‌کند که دلیل همین بوده است. روش پیشنهادی من این بود که معلمی که قرار بود چهار روز بیاید و چهار درس بدهد سه روز دو درس بدهد. دروسی را که می‌ماند از طریق آموزش تلویزیونی کار کنند نه به معلم فشار بیاید که معلم این احساس را داشته باشد که مجازی انجام دهد و اگر دانش‌آموزان به مدرسه بروند و مابقی دروس از طریق آموزش مجازی، تلویزیون و مکتوب باشد حتی می‌توان این دروس را موکل کرد و محتوا را کاهش داد. در این شیوه بازگشایی که الان می‌بینیم هیچ شرایط کرونایی را لحاظ نکردند و به این مسائل توجه نکردند، من هم می‌گویم نکند به‌خاطر همین مدارس غیردولتی باشد. هرچند اینجا یک مساله وجود دارد که اگر می‌خواستند این کار را کنند چرا زودتر نکردند. الان خیلی‌ها ثبت‌نام نکرده‌اند و این مساله پیش می‌آید که مدارس دولتی با جمعیت بیشتری مواجه شده‌اند و اگر قرار باشد حضوری آموزش‌ها دنبال شود این مساله پیش می‌آید که تاکنون نابرابری آموزشی بود و الان نابرابری سلامتی است. الان بیشتر مدارس دولتی در معرض کرونا قرار می‌گیرند، به‌خاطر اینکه ظرفیت آنها بالاتر است و امکانات کمتر و فضای کوچک‌تری به نسبت جمعیت دانش‌آموزان دارند. باید برای این فکری شود. بعید نیست که اینها به این دلیل این کار را کرده باشند.»

تعامل یک‌طرفه دولت با شهرداری

حجت نظری، عضو شورای شهر تهران درباره دستاورد حضور شهردار تهران در جلسات هیات دولت، اظهار کرد: «می‌توان گفت در دوره‌ای که نجفی شهردار تهران بود، بیشترین میزان تعاملات بین مدیریت شهری و دولت را شاهد بودیم و در این راستا دولت به موضوع پرداخت سهم خود برای توسعه حمل‌ونقل عمومی ورود کرد و اتفاقات خوبی درحال وقوع بود که متاسفانه با رفتن نجفی بخشی از این اتفاقات معلق شد و به‌طور کامل از بین رفت. در زمان فعالیت افشانی به‌عنوان شهردار تهران نیز درباره تعامل برای دریافت سهم شهرداری تهران از مالیات بر ارزش افزوده و تعاملاتی که برای فعالیت در تهران بین دولت و شهرداری نیاز است، کمزگر‌تر شد زیرا از روزی که افشانی کار خود را آغاز کرد، موضوع منع به‌کارگیری بانزستگان به میان آمد و دولت تصور این بود که احتمالا افشانی به‌عنوان شهردار ادامه فعالیت نخواهد داد، بنابراین رغبتی به ادامه تعاملات پیشین نداشت. در دوره فعالیت حناچی به‌عنوان شهردار، این انتظار وجود داشت با توجه به ثباتی که ایجاد شده و بنابر تغییر دوباره شهردار تهران وجود ندارد، تعاملات ادامه یابد، اما متاسفانه تعاملات کمتر و به نوعی به همکاری‌های یک‌طرفه محدود شد!

شهرداری مدارس را ضدعفونی می‌کند؟

اصغر عطایی، مدیرکل خدمات شهری شهرداری تهران اقدامات شهرداری تهران درخصوص آماده‌سازی مدارس و معابر اطراف مدارس، گفت: «به‌طور طبیعی یکی از اقداماتی که جزء وظایف هرساله شهرداری تهران قلمداد می‌شود موضوع نظافت، مناسب‌سازی و به‌طور کلی آماده‌سازی شهر برای بازگشایی مدارس است. در این مسیر هر ساله تلاش می‌شود تا فضای سبز اطراف مدارس، مبلمان شهری، پیاده‌روها و حتی محل‌های توقف خودروی والدین دانش‌آموزان برای این مهم محیا و آماده‌سازی شود. امسال یکی از برنامه‌های دیگر شهرداری این بوده است که با همکاری نهادها و سازمان‌ها احیانا دوره‌گردهایی که در اطراف مدارس اقدام به دستفروشی یا دوره‌گردی می‌کنند هم ساماندهی شود تا خانواده دانش‌آموزان از این حیث نیز دچار مشکل و نگرانی نشوند. از ابتدای شیوع کرونا برنامه شهرداری تهران این بود که فضاهای عمومی را به صورت خودجوش و آن‌فضاهایی که مردم احساس نیاز می‌کردند را با درخواست مردم ضدعفونی کند. در همین راستا به نواحی شهرداری تهران اعلام شده بود اگر مدرسه‌ای اعلام نیاز کرده و درخواست ضدعفونی کلاس‌های درس یا فضاهای عمومی مدرسه را داشت اطلاع دهند تا ورود کرده و اقدام به ضدعفونی کنیم.»

خبر

بیشترین آمار مرگ‌ومیر کادر درمان از کرونا در مکزیک

طبق اعلام عفونی‌ب‌الملل، از آغاز همه‌گیری کرونا در جهان تاکنون دست کم ۷۰۰۰ عضو کادر درمان در جهان بر اثر این بیماری جان خود را از دست داده‌اند که از این میان مکزیک با ۱۳۲۰ قربانی کادر درمان، بیشترین سهم را داشته است. از دیگر کشورها با میزان مرگ‌ومیر بالای کرونا در میان کادر درمانی می‌توان به ایالات متحده آمریکا، برزیل و هند اشاره کرد که در آنها شمار قربانیان کادر درمانی به ترتیب ۱۰۷۷، ۶۳۴ و ۵۷۲ نفر بوده است. مقامات عفونی‌ب‌الملل با تاکید بر اینکه برای تجهیز و اطمینان از ایمنی کادر درمانی کشورهای مختلف به همکاری جهانی نیاز است، اظهار داشتند که ماه‌ها پس از بروز همه‌گیری کرونا، اعضای کادر درمانی کرونا هنوز در کشورهایمانند مکزیک، برزیل و ایالات متحده آمریکا با نرخ نامیدکننده‌ای درحال از دست دادن جان خود هستند. همچنین تحلیل رویترز از داده‌های دولت مکزیک در ماه اوت نشان داد که خطر مرگ‌ومیر اعضای کادر درمان در مکزیک چهار برابر بیشتر از ایالات متحده و هشت برابر بیشتر از برزیل است. مکزیک بیش از ۶۱۰ هزار مورد ابتلا و نزدیک به ۶۶ هزار مرگ ناشی از کرونا را ثبت کرده است. دولت مکزیک در اوایل این هفته گفته بود ۱۰۲ هزار و ۴۹۴ عضو کادر درمان به کرونا مبتلا شده‌اند.